

DATA... KDO Z VÁS TO MÁ?

MICHAEL HOŠEK

„KACHNY, KACHNY, KACHNY...“ JE FILMOVÁ HLÁŠKA BEZESPORU LEGENDÁRNÍ A MÁ MNOHO MOŽNOSTÍ VYUŽITÍ. PRO ÚČEL TOHOTO VYDÁNÍ ČASOPISU SE HODÍ JÍ PARAFRÁZOVAT: „DATA, DATA, DATA...“. JSOU VŠUDE KOLEM NÁS, JAKO KACHNY V TÉ FILMOVÉ SCÉNĚ. ALE PROTOŽE SE JEDNÁ O TÉMA SLOŽITĚJŠÍ NEŽ KACHNÍ FARMA, NABÍZÍME VÁM K NĚMU ORIENTAČNÍ ÚVOD.

Ing. MICHAEL HOŠEK
viz str. 3

Je již tradicí, že má každé vydání tohoto časopisu tematické zaměření. Tentokrát padla volba na data v české ochraně přírody (OP). Je to téma důležité, ať už je dat málo nebo hodně, kvalitních (rozumějte použitelných) nebo nekvalitních. Tuzemská OP zažila v poměrně krátké době oba extrémy. V roce 2000 nám odborná a dostupná data významně chyběla. Dnes jpatříme bezesporu mezi jejich nejpilnější sběrače, sedící díky tomu na jedné z největších hromad dat a informací o své přírodě, minimálně v Evropské unii.

Nepřeháníme. I proto prosím berte výběr článků jako neúplný kaleidoskop. Nedalo by práci vyjmenovat vyšší desítky, ne-li stovky celoplošných, regionálních, lokálních, veřejných i soukromých datových zdrojů. Takový rozchodník vytvořit nechceme. V omezeném prostoru počtu stránek se spíše snažíme popsat obecně situaci na tomto poli a dát větší prostor k prezentaci dle následujícího klíče:

1) Data spravovaná státní ochranou přírody – v tomto směru máme výhodu díky centrální koordinaci Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Autoři z řad jejich zaměstnanců proto zpracovali hned sérii článků – přehled o datových sadách, samostatný článek o v současnosti asi nejvýznamnějším zdroji (vrstva mapování biotopů) a pak také o způsobu sběru dat (např. aplikace BioLog).

2) Příklady zdrojů specificky zaměřených na konkrétní skupinu druhů: v našem případě ptáci, pavouci nebo specificky invazní druhy...

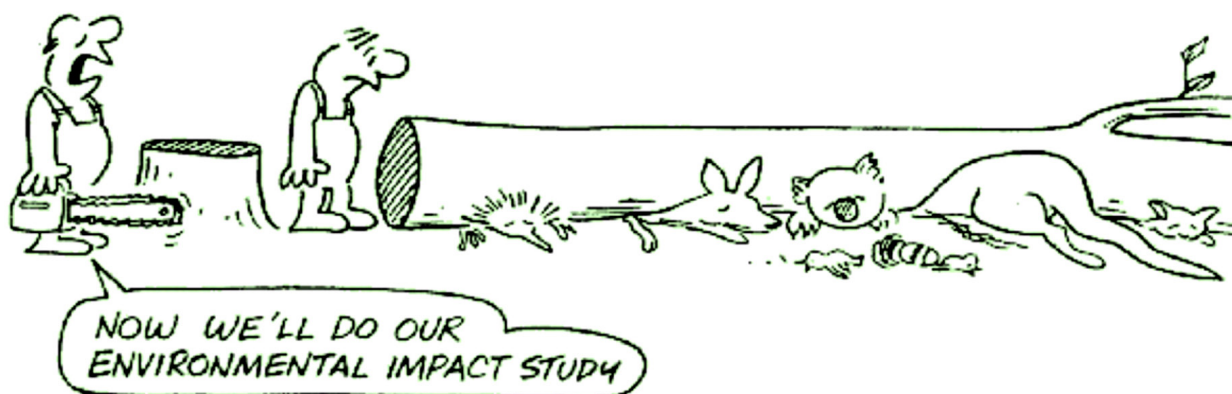
3) Nově se prosazující významné datové

zdroje s velkým potenciálem pro budoucí využití, např. dálkový průzkum země.

4) Jak je možné do sběru a využívání dat zapojit i širokou veřejnost (Biolib, některé databáze České společnosti ornitologické). Vyjma bodu 1), který snad dostatečně shrnuje situaci na celostátní úrovni, ostatní body jsou tvořeny pouze vybranými příklady. I tak snad podávají dostatečný obrázek o tom, že si v současnosti v této oblasti vůbec nevedeme špatně. Máme národní systém správy základních datových sad s unikátní možností tyto zdroje obohacovat o další, a to formou aktivního propojování zdrojů nebo využívání jednotné specializované databáze (např. Nálezová databáze ochrany přírody - ND OP). Vedle toho je zde mnoho dalších organizací, které dlouhodobě zajišťují sběr, správu a využívání ve svých specializacích. A pak tu máme jednotlivce – profesionály i amatéry – jejichž vklad rozhodně není zanedbatelný. Proč se tedy tématu vůbec věnujeme, když nedostatkem netrpíme? Vede nás k tomu několik skutečností:

Předně jsou data využívána stále nedostatečně nebo nesystematicky. I přes jejich dostupnost o jejich podstatné části profesionálně nevědí nebo je aktivně nevyužívají. Situace se v tomto ohledu mění, ovšem pomalu.

S tím souvisí i doposud překvapivě malá gramotnost z hlediska možností a limitů interpretace existujících dat OP. Především ti, kteří data přímo nesbírají a aktivně s nimi zatím nepracují (ovšem často zastávají rozhodovací pozice), mají pocit, že když jich máme tolik, můžeme jako mávnutím

„Tak. Konečně můžeme v klidu provést studii dopadu na životní prostředí.“ Zdroj: <http://www.biodiversityoffsets.net/cartoon-guide-biodiversity-loss-funny-sad-time/>

kouzelného proutku vytvořit hloubkovou studii na cokoliv. Třeba stav ekosystémů celé ČR nebo definovat trendy české krajiny do úrovně atomů. Z toho, bohužel, vznikají hluboká nedorozumění. Data jsou vždy sbírána za konkrétním účelem a možnost využití daným účelem jednoduše je a bude limitovaná. Ne nadarmo jsou nejhodnotnější data ta, která se sbírají dle jednoho přístupu, ale zároveň opakovaně v dlouhodobých časových řadách. Taková umožňují fakty podložené, tj. nezpochybnitelný výklad. A to samozřejmě především způsobem, pro který dané schéma sběru dat vzniklo. Využití jiným způsobem je možné, často však s výraznými limity z hlediska vypovídací schopnosti.

Chceme také ukázat, že kromě zde publikovaných informací o existujících zdrojích má cenu aktivně hledat i další, které zde prostor nedostaly. Ale mnohdy existují. A mohou pomoci nebo alespoň ušetřit kapacity (např. neplatit opakovaně sběr již existujících a z hlediska účelu dostatečných dat), včetně času.

Data nejsou všespásná, ale jistě jsou důležitá. Naše oborová rozhodnutí by měla být

založena na faktech, a ne na domněnkách. I v tom se situace lepší, ale mohla by rychleji (především na politické úrovni).

Data jako slovo by pro mnohé z nás mělo ztratit obecnou nálepku, která brání mu lépe porozumět. Měli bychom být schopni si vždy představit něco konkrétního podle toho, o jakých datech se zrovna bavíme. Nespoléhejme na to, že za nás někdo „BIG DATA“ sbírá a my je můžeme bez námahy využívat, nejlépe jen prostřednictvím mobilu a návodných tlačítek. Každý z nás je součástí procesu sběru a hodnocení dat. Pokud není, pak se dostává do role pasivního uživatele bez přidané hodnoty. To se hodí pro širokou veřejnost, ale ne pro profesionály. Práce s daty (ať už v jednoduchých tabulkových procesorech jako např. Excel, tak ve stále uživatelsky příjemnějších aplikacích GIS) by měla být ve standardní výbavě snad každého z nás.

Doufám, že se zde publikované články dostanou do správných rukou. Tj. nejen k těm, pro které je práce s daty rutinou, ale především k těm, kteří na objevení jejich světa teprve čekají. Současné podmínky nás nutí se stále učit nové věci. A toto téma

do toho jistě patří. Pomáhá nám totiž nejen lépe pochopit okolní svět, ale také lépe porozumět vlastnímu oboru. V tomto jsme všichni na jedné lodi.

Na závěr mi dovoluňte přednést (opakovaně) přání, aby byla naše významná datová základna lépe využívána při prezentaci vůči veřejnosti. Nejen pro lépe podložená rozhodnutí, ale především pro to, abychom všem umožnili lépe poznat krásy tuzemské přírody i ohrožení, kterým čelí a prostřednictvím toho si k ní společnost vytvořila pozitivní a aktivní vztah. V tom bohužel zase tak dobří nejsme. Až příliš se soustředíme na robustní sběr dat pro odborné účely a podceňujeme, že OP je obor závislý na společenské poptávce. Jiné státy dokáží oslovit své občany velmi dobře s výrazně menším informačním zázemím. Proč tedy ne my?

